

Dragi colegi,

Aceste materiale audio-video pe care vi le punem la dispoziție au fost realizate în cadrul proiectului EVRO, derulat în perioada 2014-2015 la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, iar accesul dumneavoastră la baza de documente este întru totul gratuit. Obiectivul esențial al acestui proiect l-a constituit perfecționarea cadrelor didactice care predau limba română în învățământul preuniversitar în evaluarea competențelor de comunicare ale elevilor. Cea mai mare provocare a echipei noastre a fost aceea de a concepe materiale și instrumente didactice care să contribuie la creșterea gradului de obiectivitate în procesul de evaluare și la standardizarea acestuia, în vederea limitării perspectivei global-intuitive și a subiectivismului în evaluare. De-a lungul elaborării acestor materiale și, mai apoi, în timpul livrării celor șapte programe de perfecționare – ocazie cu care am stat de vorbă pe îndelete cu participanții la cursuri pentru a înțelege mai bine care sunt nevoile acestora -, ne-am dat seama că cele mai mari dificultăți pe care le întâmpină colegii noștri sunt legate de evaluarea competențelor orale. Conform unui principiu elementar bine-cunoscut al didacticii, n-ar trebui să evaluăm ceea ce nu predăm. Or, s-a constatat că, deși programele școlare insistă pe necesitatea de a forma și de a dezvolta aceste competențe, manualele și auxiliarele didactice nu propun exerciții adecvate, centrate pe aceste competențe (în special pe competența de înțelegere după ascultare), astfel încât cadrele didactice să beneficieze de o minimă orientare în privința metodelor de formare-dezvoltare și evaluare a competențelor de comunicare orală ale elevilor. La acestea se mai adaugă și cerința – de-a dreptul paradoxală, din punctul nostru de vedere, în condițiile date – de a include proba orală la examenul de bacalaureat, prin urmare, de a evalua exprimarea orală în limba română, în ciuda faptului că aceasta nu este o competență care „se predă” sistematic în învățământul românesc, după toate regulile impuse de literatura de specialitate. Am ajuns, astfel, la concluzia că, înainte de a învăța să evaluăm competențele orale, trebuie să știm să le predăm, mai exact, că este imperios necesar să înțelegem ce reprezintă aceste competențe și care sunt modalitățile prin care putem verifica/îmbunătăți capacitatea de înțelegere a mesajului audiat sau cum putem evalua competența de producere a mesajului oral, cu scopul de a o dezvolta continuu, în funcție de rezultatele parțiale înregistrate în timpul evaluării formative. Așadar, proiectul EVRO ne-a oferit cadrul perfect pentru a pune la dispoziția cursanților noștri modele de exerciții specifice pentru formarea/dezvoltarea/evaluarea competenței de înțelegere după ascultare (complet absente din manualele școlare și din lecțiile de limba română, de la clasa întâi până la clasa a XII-a, contrar tuturor indicațiilor specialiștilor în predarea limbilor), dar și pentru dezvoltarea/evaluarea competenței de producere a mesajului scris.

Pentru a oferi un input cât mai atractiv, în care, alături de modelele lingvistice de comunicare pe diverse teme, elevii să aibă posibilitatea de a urmări și comenta mesajul non și paraverbal, am realizat înregistrări audio-video destinate mai multor categorii de vârstă și unor niveluri diferite de competență lingvistică (A1, A2, B1, B2), întrucât internetul și media, în general, oferă materiale video autentice care nu întotdeauna sunt adecvate exploatarii lor la clasă, acestea fiind create în cu totul alte scopuri sau având un nivel de limbă mult peste cel deținut de unii dintre elevii noștri. Beneficiile utilizării acestor materiale sunt numeroase și ne rezumăm aici la a aminti câteva dintre ele. Conform specialiștilor care încurajează utilizarea audio-vizualului în dezvoltarea competențelor de comunicare orală, marele avantaj al acestor materiale constă în faptul că ele pot fi decodate mai rapid grație unei „culturi iconice” specifice generațiilor din ultimele decenii, apărute ca urmare a unui proces de intensă „alfabetizare audio-vizuală”. Prin intermediul acestei alfabetizări, realizate încă înainte de însușirea citit-scrisului, învățăm să decodăm elementele specifice scriiturii televizuale/cinematografice, cum ar fi gesturile actorilor, mimica, aspectul fizic, costumele,

decorurile, contextul, care sunt dotate cu o transparență mult mai mare decât cea a cuvântului. Cultura iconică îi permite elevului să inducă semnificația unor situații altminteri prea complexe pentru a putea fi explicitate verbal. În timpul vizionării, acesta are posibilitatea de a analiza rapid dialogul, interpretând mesajul în lumina contextului, decodând mimica sau gesturile ce însoțesc o anumită structură lingvistică, fiindcă, după cum bine se știe, aceasta poate avea semnificații diferite în funcție de loc, de vorbitor sau de modul în care e utilizată. Prin urmare, observând diferite niveluri de limbă asociate cu varii contexte de utilizare și cu diverse tipuri de schimb verbal, elevul are șansa de a urmări indicatori de sens esențiali, verbali sau non-verbali (aflați, adeseori, în contradicție unii cu ceilalți), obișnuindu-se să repereze semnele indispensabile înțelegerii, să pună în relație toate indiciile care-l pot orienta spre o interpretare corectă a schimbului verbal. Datorită complexității lor, resursele vizuale au puterea de a manipula (în sensul bun al cuvântului) elevul, orientându-i percepția în direcția dorită cu ajutorul tehnicilor specifice cinematografului (ritmul montajului, mișcările camerei ce focalizează anumite detalii sau le evită sistematic pe altele etc.) și facilitând, o dată în plus, accesul la înțelegerea mesajului transmis. Astfel, printr-un joc permanent cu imaginea, elevul este condus spre identificarea răspunsurilor vizate, ușurându-se înțelegerea, mediindu-se învățarea și, mai ales, reperându-se date socio-culturale mult mai greu de evidențiat prin alte mijloace. Și numai de noi depinde să exploatăm imensul potențial al documentului video și să-l transformăm într-un element constant al unui proces coerent și sistematic de învățare, bazat pe o comunicare deschisă și deosebit de expresivă. De altfel, decizia integrării filmelor didactice la cursul de limbă se bazează pe faptul că o mare parte din realitatea înconjurătoare este, în fond, cunoscută și trăită prin imagine și că, pentru a-l motiva suficient de puternic pe cursant să comunice, este necesar să apelăm și în sala de clasă la elemente din viața reală, cu care acesta este deja familiarizat și printre care se simte confortabil.

Dar cum se poate realiza o exploatare corectă și eficientă a resurselor audio-video, în așa fel încât utilizarea lor să nu constituie doar un moment de relaxare în lecția de limba română, un punct mort din punct de vedere didactic? Căci, pentru a fi cu adevărat productivă, vizionarea în scop didactic nu trebuie să fie niciodată exclusiv relaxantă și liniștită, ci extrem de activă, având întotdeauna fixat un obiectiv, o miză. Pentru a-i menține conectați și concentrați pe elevii noștri, am elaborat fișe de lucru rigurose gândite pentru fiecare document în parte, unele înregistrări beneficiind chiar de două sau trei fișe, demonstrând, astfel, posibilitatea de a exploata în moduri cât mai diferite unul și același input. Aceste fișe constituie adevărate scenarii ce indică fiecare pas pe care trebuie să-l urmeze profesorul atunci când decide să folosească înregistrările video. În general, în organizarea fișelor s-au respectat cele trei etape – cronologice și logice – care modelează, în general, derularea oricărui exercițiu de receptare orală sau scrisă. Amintim aici doar câteva exemple de activități propuse de noi pentru fiecare dintre cei trei pași ai parcursului didactic axat pe aceste resurse video. Astfel, în etapa de previzionare, s-au propus activități de pregătire a înțelegerii/receptării mesajului audiat, bunăoară, exerciții de tip brainstorming, menite să asigure introducerea în temă, sau diverse exerciții lexicale ce vizează orientarea terminologică a elevului în timpul vizionării. Alteori s-au propus bine-cunoscutele exerciții de „lectură” predictivă, în care, pornind doar de la titlu, de la un stop-cadru sau de la vizionarea fără sonor a unei secvențe minimale, elevul este invitat să formuleze ipoteze despre subiectul documentului. În alte situații, s-a apelat la povestirea subiectului de către o parte dintre copiii care au vizionat deja documentul pentru restul grupei care încă n-a făcut acest lucru etc. Indiferent de formula aleasă, rostul exercițiilor din această etapă, numită și etapă-filtru, a fost acela de a facilita procesul de înțelegere a mesajului și de a evita apariția blocajelor de orice fel.

Pentru etapa din timpul vizionării, s-a optat pentru varianta cu sau fără sonor. Când s-a propus vizionarea fără utilizarea sunetului, s-au conceput tabele sub forma unor interviuri de

tip jurnalistic, ce trebuie completate cu informații de tipul: cine, ce, unde, cu ce mijloace? etc. În acest mod, prima vizionare o modelează pe cea de-a doua, unde se vor putea solicita informații mai subtile, în care elevii vor fi obligați să facă diferențieri mult mai fine. Altădată s-au solicitat reflecții pe marginea acțiunii personajelor sau formularea de ipoteze referitoare la replicile acestora. În egală măsură au fost exploatate și elementele nonverbale, recurgându-se la identificarea expresiilor, gesturilor și a atitudinilor marcante ale personajelor, precum și la asocierea lor cu replici transcrise și distribuite elevilor înainte de vizionare. Utilizarea imaginii cu sunet a implicat confirmarea ipotezelor formulate în timpul vizionării fără sonor, precum și exercițiile clasice de verificare a înțelegerii mesajului audiat, de tipul adevărat/fals, completare de spații libere, alegere multiplă, ordonare de idei/imagini etc., urmărindu-se atât verificarea înțelegerii globale, cât și a celei de detaliu.

În ultima etapă, cea a postvizionării, documentul video a fost exploatat ca pretext pentru activități de producere a mesajului oral sau scris, dar au fost propuse și mici pastile de gramatică, conținând scheme, tabele sau explicații ale unor structuri gramaticale apărute în documentul vizionat, urmate de exerciții de gramatică contextualizată pentru fixarea structurilor vizate. În acest fel, am încercat să creăm un tablou cât mai complet al diverselor modalități de exploatare a filmelor didactice, inclusiv în scopul dezvoltării competenței lingvistice (gramatică și vocabular).

Ne exprimăm speranța că temele alese de noi, maniera de realizare a filmelor, costumele și interpretarea actorilor sunt în concordanță cu interesele și gusturile elevilor dumneavoastră constituind pretexte savuroase pentru o implicare cât mai activă a elevilor la lecția de limba română. Sperăm, de asemenea, că veți găsi interesante și utile exercițiile propuse de noi în fișele de lucru, și că acestea vor constitui modele pentru alte și alte fișe pe care veți dori dumneavoastră înșivă să le elaborați pe baza altor înregistrări video, selectate din alte surse. Lucrând sistematic cu asemenea materiale, o să vă pregătiți elevii nu doar în vederea obținerii unor rezultate excelente la evaluările finale, ci, mai ales, pentru a face față situațiilor reale în care vor avea de înțeles diverse informații primite pe cale audio-vizuală ori vor fi nevoiți să țină un discurs reușit în fața unui public pretențios.

Vă dorim mult succes în utilizarea materialelor.

Elena Platon, director de proiect

